

Oude Holleweg 52-52a, Renswoude

rapport 4043

Oude Holleweg 52-52a, Renswoude
(gemeente Renswoude)

Een Bureauonderzoek

R.M. van der Zee

Colofon

ADC Rapport 4043

Oude Holleweg 52-52a, Renswoude (gemeente Renswoude)
Een Bureauonderzoek

Auteur: R.M. van der Zee

In opdracht van: Midden Nederland Makelaars namens de heer E. de Greef

© ADC ArcheoProjecten, Amersfoort, 23 maart 2016

Foto's en tekeningen: ADC ArcheoProjecten, tenzij anders vermeld

Status onderzoek: definitief

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt
worden door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook
zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgevers.

ADC ArcheoProjecten aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend
uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

A handwritten signature in black ink, consisting of a series of loops and a long horizontal stroke extending to the right.

Autorisatie:
A. Müller

ISSN 1875-1067

ADC ArcheoProjecten
Postbus 1513
3800 BM Amersfoort
Tel 033-299 81 81
Fax 033-299 81 80
Email info@archeologie.nl

Inhoudsopgave

Samenvatting	5
1 Inleiding en administratieve gegevens	7
2 Bureauonderzoek	8
2.1 Doelstelling en vraagstelling	8
2.2 Methodiek	8
2.3 Resultaten	9
2.4 Gespecificeerde verwachting en conclusie	13
3 Aanbeveling	14
Literatuur	14
Geraadpleegde websites	15
Lijst van afbeeldingen en tabellen	15

Samenvatting

In opdracht van Midden Nederland Makelaars namens de heer E. de Greef heeft ADC ArcheoProjecten in januari en februari 2016 een bureauonderzoek uitgevoerd naar de archeologische waarde van de locatie Oude Holleweg 52-52a in Renswoude, gemeente Renswoude. De aanleiding van het onderzoek is de voorgenomen wijziging van het bouwvlak en de uitbreiding van het agrarisch bedrijf.

Op basis van het bureauonderzoek is een gespecificeerde verwachting opgesteld. Hieruit volgt dat het plangebied is gelegen in een dekzandvlakte, ten zuiden van de Luntersche Beek. De bodem bestaat naar verwachting uit voor natte omstandigheden kenmerkende beekeerdgronden. Voor dekzandvlakten geldt dat zij in het verleden ongeschikt of minder geschikt waren voor bewoning. De kans op het aantreffen van archeologische resten is daarom zeer klein. Het ontbreken van archeologische waarnemingen in het gebied lijkt deze hypothese te bevestigen.

In de 18^e of begin 19^e eeuw werd de voorloper van de huidige Oude Holleweg aangelegd. Langs deze weg verschenen verschillende boerderijplaatsen, waaronder 'Kleine Vliet' ten zuiden van het plangebied. In de periferie van boerderijplaatsen moet rekening worden gehouden met bijgebouwen, erven, verkavelingssloten en losse elementen als waterputten en dergelijke. Op grond van oude kaarten, waarop het plangebied enkel een agrarisch grondgebruik kent, lijkt de aanwezigheid van dergelijke resten evenwel niet waarschijnlijk.

ADC ArcheoProjecten adviseert om het terrein vrij te geven voor de voorgenomen ontwikkeling. Het is echter niet volledig uit te sluiten dat binnen het onderzochte gebied toch nog archeologische resten voorkomen. Het verdient daarom aanbeveling om de uitvoerder van het grondwerk te wijzen op de plicht archeologische vondsten te melden bij de bevoegde overheid, zoals aangegeven in artikel 53 van de Monumentenwet.

Wij wijzen u erop dat de bevoegde overheid op basis van dit rapport een selectiebesluit neemt. De mogelijkheid bestaat dat dit selectiebesluit afwijkt van het door ons opgestelde advies.

Tabel 1. Overzicht van de verschillende (pre)historische perioden.

Periode	Afkorting	Tijd in jaren
Nieuwe tijd	NT	1500 - heden
Middeleeuwen:	XME	450 – 1500 na Chr.
Late Middeleeuwen	LME	1050 - 1500 na Chr.
Vroege Middeleeuwen	VME	450 - 1050 na Chr.
Romeinse tijd:	ROM	12 voor Chr. – 450 na Chr.
Laat-Romeinse tijd	ROML	270 - 450 na Chr.
Midden-Romeinse tijd	ROMM	70 - 270 na Chr.
Vroeg-Romeinse tijd	ROMV	12 voor Chr. - 70 na Chr.
IJzertijd:	IJZ	800 – 12 voor Chr.
Late IJzertijd	IJZL	250 - 12 voor Chr.
Midden-IJzertijd	IJZM	500 - 250 voor Chr.
Vroege IJzertijd	IJZV	800 - 500 voor Chr.
Bronstijd:	BRONS	2000 - 800 voor Chr.
Late Bronstijd	BRONSL	1100 - 800 voor Chr.
Midden-Bronstijd	BRONSM	1800 - 1100 voor Chr.
Vroege Bronstijd	BRONSV	2000 - 1800 voor Chr.
Neolithicum (Jonge Steentijd):	NEO	5300 – 2000 voor Chr.
Laat-Neolithicum	NEOL	2850 - 2000 voor Chr.
Midden-Neolithicum	NEOM	4200 - 2850 voor Chr.
Vroeg-Neolithicum	NEOV	5300 - 4200 voor Chr.
Mesolithicum (Midden-Steentijd):	MESO	8800 – 4900 voor Chr.
Laat-Mesolithicum	MESOL	6450 - 4900 voor Chr.
Midden-Mesolithicum	MESOM	7100 - 6450 voor Chr.
Vroeg-Mesolithicum	MESOV	8800 - 7100 voor Chr.
Paleolithicum (Oude Steentijd):	PALEO	tot 8800 voor Chr.
Laat-Paleolithicum	PALEOL	35.000 - 8800 voor Chr.
Midden-Paleolithicum	PALEOM	300.000 – 35.000 voor Chr.
Vroeg-Paleolithicum	PALEOV	tot 300.000 voor Chr.

Bron: Archeologisch Basis Register 1992

1 Inleiding en administratieve gegevens

In opdracht van Midden Nederland Makelaars namens de heer E. de Greef heeft ADC ArcheoProjecten in januari en februari 2016 een bureauonderzoek uitgevoerd naar de archeologische waarde van de locatie Oude Holleweg 52-52a in Renswoude, gemeente Renswoude (afb. 1 en 2). De aanleiding van het onderzoek is de voorgenomen wijziging van het bouwvlak en de uitbreiding van het agrarisch bedrijf.

Op grond van de Wet op de archeologische monumentenzorg, die onderdeel uitmaakt van de Monumentenwet, moeten archeologische (verwachtings)waarden gewaarborgd zijn in het bestemmingsplan. In het vigerende bestemmingsplan 'Buitengebied herziening', dat op 12 november 2013 door de gemeente Renswoude is vastgesteld, rust op het bouwvlak grotendeels de dubbelstemming Archeologisch Waardevol Gebied categorie 3 (AWG3; afb. 3).¹ Dit is gebaseerd op de aanwezigheid van een historische boerderijplaats.² Volgens de in het bestemmingsplan opgenomen bouwregels geldt een onderzoeksplicht bij plannen groter dan 100 m² en bodemingrepen dieper dan 30 cm –mv. Op het noordelijk deel van het bouwvlak rust grotendeels de dubbelbestemming Archeologisch Waardevol Verwachtingsgebied categorie 3 (AWV3). Volgens de in het bestemmingsplan opgenomen bouwregels, geldt een onderzoeksplicht bij plannen groter dan 10.000 m² en bodemingrepen dieper dan 30 cm –mv.

Voorts rust voor het gehele bouwvlak, op basis van het inpassingplan 'Grebbeinielandschap' dat op de 8 december 2014 door de provincie Utrecht is vastgesteld, de bestemming 'Waarde - Grebbeinielandschap'. Dit betekent dat voor het bouwen van bouwwerken geen onevenredige aantasting mag plaatsvinden van de herkenbaarheid en de beleefbaarheid van de cultuurhistorisch waarden, die deel uitmaken van de Grebbeinie.

Ten behoeve van het verkrijgen van een omgevingsvergunning dient de initiatiefnemer een rapport te overleggen waarin naar oordeel van de bevoegde overheid de archeologische waarde van het plangebied voldoende is vastgesteld. In het kader van dit proces heeft het in dit rapport beschreven onderzoek plaatsgevonden.

In Nederland dient het vaststellen van de archeologische waarde van een plangebied te gebeuren op grond van de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA versie 3.3).³ Gemeenten kunnen hierop aanvullende uitvoeringskaders vaststellen. De gemeente Renswoude heeft voor zover bekend echter geen aanvullende uitvoeringskaders vastgesteld voor het uitvoeren van archeologisch vooronderzoek, noch zijn deze voor dit project afzonderlijk opgesteld. Dit onderzoek is dus gebaseerd op de algemene criteria die in de KNA staan geformuleerd.

De volgende administratieve gegevens zijn van toepassing:

Opdrachtgever:	Midden Nederland Makelaars Dhr. E. Top Kampstraat 32 3771 AV Barneveld E-mail: E.Top@middennederland.com Tel.: 0342 – 420 966 <u>namens</u> Dhr. E. de Greef Oude Holleweg 52 3927 CM Renswoude Tel.: 033 – 277 85 12
Fase AMZ-cyclus:	Bureauonderzoek
Aanleiding:	wijziging van bouwvlak en uitbreiding van agrarisch bedrijf
Locatie:	Oude Holleweg 52-52a

¹ <http://www.ruimtelijkeplannen.nl/>

² Boshoven et al. 2010.

³ SIKB 2013.

Plaats:	Renswoude
Gemeente:	Renswoude
Provincie:	Utrecht
Kadastrale gegevens:	gemeente Renswoude sectie F nummer 306 en 307 (beide gedeeltelijk)
Kaartblad:	32G (1:25.000)
Oppervlakte plangebied	850 m ²
Coördinaten:	N: 163.277 / 453.398 Z: 163.275 / 453.355 O: 163.297 / 453.382 W: 163.256 / 453.371
Bevoegde overheid met contactgegevens:	Gemeente Renswoude Mw. E. Zech Postbus 8 3927 ZL Renswoude Tel.: 0318 – 578 162 E-mail: e.zech@renswoude.nl
Deskundige namens de bevoegde overheid met contactgegevens:	Omgevingsdienst regio Utrecht Postbus 13101 3507 LC Utrecht Tel. 088 – 022 50 00 E-mail: info@odru.nl
ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer (CIS-code):	3987853100
ADC-projectcode:	4170921
Auteur:	R.M. van der Zee
Projectmedewerker(s):	n.v.t.
Autorisatie:	A. Müller
Periode van uitvoering:	januari, februari en maart 2016
Beheer en plaats documentatie:	ADC ArcheoProjecten bv, Amersfoort
Beheer en plaats digitale documentatie (e-depot):	http://dx.doi.org/10.17026/dans-xs8-49fs

2 Bureauonderzoek

2.1 Doelstelling en vraagstelling

Het bureauonderzoek vormt de eerste stap in het vaststellen van de archeologische waarde van het gebied. Het doel van bureauonderzoek is het aan de hand van schriftelijke bronnen verwerven van informatie over bekende en/of verwachte archeologische waarden in het plangebied, om daarmee te komen tot een gespecificeerde, archeologische verwachting.

Voor het bureauonderzoek zijn de volgende onderzoeksvragen opgesteld:

- Zijn mogelijk archeologische waarden in het plangebied aanwezig, en zo ja, wat is de specifieke archeologische verwachting?
- Is het plangebied voldoende onderzocht en zo nee, welke vorm van nader archeologisch onderzoek kan worden geadviseerd?

2.2 Methodiek

Het onderzoek is uitgevoerd conform de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA), versie 3.3 Landbodems, protocol 4002 Bureauonderzoek.

Het bureauonderzoek bestaat uit de volgende elf processtappen:

1. Afbakenen plan- en onderzoeksgebied en vaststellen consequenties van mogelijk toekomstig gebruik;
2. Aanmelden onderzoek bij Archis;
3. Vermelden (en toepassen) overheidsbeleid;
4. Beschrijven huidig gebruik;

5. Beschrijven historische situatie en mogelijke verstoringen;
6. Beschrijven mogelijke aanwezigheid bouwhistorische waarden in de ondergrond;
7. Beschrijven bekende archeologische en aardwetenschappelijke waarden;
8. Opstellen gespecificeerde verwachting;
9. Opstellen standaardrapport bureauonderzoek;
10. Afmelden onderzoek bij Archis: overdracht onderzoeksgegevens;
11. Aanleveren digitale gegevens bij e-Depot.

De processtappen 1 tot en met 7 leveren gegevens op basis waarvan processtap 8, de gespecificeerde verwachting wordt opgesteld. De gespecificeerde verwachting kan worden beschouwd als een belangrijke conclusie van het bureauonderzoek, omdat hierin wordt aangegeven of, en zo ja, welke archeologische waarden worden verwacht, indien relevant weergegeven op een kaart.

De resultaten van processtappen 1 tot en met 8 worden behandeld in de paragrafen 3.1 tot en met 3.5. Processtap 9 resulteert in het voorliggende rapport. De processtappen 10 en 11 hebben betrekking op het voor derden openbaar maken van de resultaten van het bureauonderzoek bij onder meer Archis en het e-Depot.

De beschrijving van de historische en aardwetenschappelijke informatie is gebaseerd op het volgende bronmateriaal:

- Nieuwe Kaart van den Lande van Utrecht, Bernard de Roij (1696)
- Minuutplan van de gemeente Renswoude (1811-32)
- Grote historische atlas van Nederland, 1:50.000, deel 1 West-Nederland 1839-1859
- Bonnekaarten uit 1872, 1897, 1911 en 1930
- Topografische kaarten uit 1936-2015
- Geologische overzichtskaart van Nederland 1:600.000
- Geomorfologische kaart van Nederland 1:50.000
- Bodemkaart van Nederland 1:50.000
- Recente luchtfoto's (Google Earth)
- AHN-beelden
- Archeologische verwachtings- en beleidsadvieskaart van de gemeenten Renswoude en Woudenberg
- Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW)
- Archeologische MonumentenKaart (AMK)
- Archeologisch Informatiesysteem (ARCHIS)
- Diverse rapporten en websites

2.3 Resultaten

2.3.1 Afbakening plan- en onderzoeksgebied, beschrijving huidig gebruik en vaststellen van de consequenties van het mogelijk toekomstige gebruik

Het plangebied is gelegen in het buitengebied van Renswoude, op circa 2 km ten zuidwesten van de bebouwde kom (afb. 1 en 2). De locatie betreft een gedeelte van twee percelen met een agrarisch grondgebruik en is niet fysiek begrensd.

Het plangebied is onbebouwd en momenteel in gebruik als weiland/grasland.

Zo ver bekend heeft in het plangebied geen milieukundig verkennend bodemonderzoek plaatsgevonden.

Ten behoeve van informatie over de aanwezigheid van kabels en leidingen is een oriëntatiemelding gedaan.⁴ Hieruit volgt dat in het plangebied geen ondergrondse infrastructuur aanwezig is.

⁴ 16O006247.

Van het plangebied zelf zijn onvoldoende archeologische en aardkundige gegevens beschikbaar om een uitspraak te kunnen doen over de archeologische verwachting. Daarom zijn tevens gegevens betrokken uit de directe omgeving, waarmee het onderzoeksgebied kan worden gedefinieerd als het gebied binnen een straal van circa 500 m rondom het plangebied. De begrenzing van deze zone is gebaseerd op het gegeven dat hierbinnen sprake is van voldoende informatie om een uitspraak te doen over de archeologische verwachting die representatief is voor het plangebied.

In het plangebied zal ten behoeve van de uitbreiding van het agrarisch bedrijf het bouwvlak worden vergroot (afb. 4). De uitbreiding zal bestaan uit de bouw van een stal. Op dit moment is er nog geen definitief ontwerp voorhanden. Vermoedelijk zal de stal wat constructie betreft vergelijkbaar zijn als de bestaande stallen op het erf.⁵ De aanlegdiepte van de funderingen varieert van 50 tot 80 cm – mv. De aanlegdiepte van de fundering van de kelders varieert van 145 tot 190 cm –mv.

De consequentie van de voorgenomen ontwikkeling kan zijn dat eventuele aanwezige waardevolle archeologische resten in de ondergrond mogelijk worden aangetast.

2.3.2 Beschrijving van de aardwetenschappelijke waarden

De volgende aardwetenschappelijke informatie is bekend van het plangebied:

Bron	Informatie
Geologische overzichtskaart van Nederland 1:600.000 ⁶	Formatie van Boxtel, Laagpakket van Wierden; dekzand (kaartcode Bx5)
Geomorfologische kaart van Nederland 1:50.000 ⁷	vlakte van ten dele verspoelde dekzanden (kaartcode 2M9)
Bodemkaart van Nederland 1:50.000 ⁸	Beekeerdgronden, lemig fijn zand, grondwatertrap III (kaartcode: pZg23-III)
Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN) ⁹	circa 5,8 m + NAP
Morfogenetische kaart met bekende archeologische vindplaatsen van de gemeenten Renswoude en Woudenberg 1:10.000 ¹⁰	dekzandlandschap (laaggelegen), relatief laaggelegen vlakte (kaartcode: ELvI), geen archeologische vindplaatsen

Geologie en geomorfologie

Het plangebied ligt in de Gelderse Vallei, een gebied dat in de voorlaatste ijstijd, het Saalien (370.000 tot 130.000 jaar geleden), door het landijs is gevormd. Door het landijs werden delen van de aanwezige grindhoudende, grofzandige ondergrond opgestuwd tot stuwwalcomplexen en werd ter plaatse van de huidige Gelderse Vallei een diep glaciaal bekken uitgesleten. In de daarop volgende perioden, het Eemien (130.000 tot 115.000 jaar geleden) en het Weichselien (115.000 tot 10.000 jaar geleden), is dit bekken grotendeels opgevuld met meersedimenten.¹¹

Het bovenste deel van de ondergrond wordt gevormd door smeltwaterafzettingen en dekzand (Laagpakket van Wierden binnen de Boxtel Formatie) uit de laatste ijstijd, het Weichselien. Gedurende deze zeer koude periode was Nederland niet door landijs bedekt. Tijdens droge perioden vonden op grote schaal zandverstuivingen plaats. Het zand werd opgenomen door de wind en elders weer afgezet in de vorm van dekzand, dat het bekken grotendeels opvulde. Het pakket heeft hier een dikte van 10 tot 20 m.¹² Als gevolg van de permanent bevroren ondergrond kon neerslag- en smeltwater niet in de bodem wegzakken. Hierdoor vond echter ook veel erosie

⁵ mededeling opdrachtgever, dhr. E. Top (Midden Nederland Makelaars).

⁶ TNO 2006.

⁷ Stichting voor Bodemkartering & Rijks Geologische Dienst 1982.

⁸ DLO-Staring Centrum 1997.

⁹ <http://www.ahn.nl/pagina/viewer.html>

¹⁰ Boshoven et al. 2010; kaartbijlage 2.

¹¹ Berendsen 2004.

¹² Berendsen 2008.

van dekzandafzettingen plaats. Het dekzand dat in de Gelderse Vallei aan de oppervlakte ligt heeft een door de overwegend westelijk wind, sterk asymmetrisch reliëf in de vorm van paraboolvormige dekzandruggen en -koppen. Ze bestaan uit in het Laat-Weichselien gevormd 'Jong Dekzand'. Ze verheffen zich over het algemeen één tot enkele meters boven hun omgeving.¹³

Tijdens het Holoceen steeg de temperatuur. Hierdoor nam de vegetatie toe en werd het zacht glooiende dekzandreliëf gefixeerd. Door kwelwater vanuit de stuwwallen ontstonden beken, zoals de Luntersche Beek die zich ten noorden van het plangebied bevindt. Als gevolg van de slechte afwatering, die werd veroorzaakt door het onregelmatige dekzandreliëf, steeg de grondwaterspiegel en trad in de lagere delen veenvorming op. Door eeuwenlange ontwatering kwam het veen boven de grondwaterspiegel te liggen. Als gevolg hiervan trad oxidatie op en is het vandaag de dag vrijwel overal verdwenen.

Bodem

Op de Bodemkaart van Nederland 1:50.000¹⁴ is het plangebied gelegen in een zone die gekarteerd is als bekeerdgronden. Deze worden gekenmerkt door een zwarte, wat roestige bovengrond.¹⁵ Deze heeft onder natuurlijke omstandigheden een dikte van 15 tot 30 cm.¹⁶ In geval van een cultuurdek bedraagt de dikte gewoonlijk 30 tot 50 cm. De ondergrond bestaat uit grijs, roestig zand.¹⁷ De diepere ondergrond is blauwachtig grijs. Landschappelijk liggen bekeerdgronden in de relatief laagst gelegen terreindelen.

2.3.3 Beschrijving van bekende archeologische waarden

Op de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW), die een vlakdekkende en landsdekkende classificatie van de trefkans op archeologische resten bevat, is het plangebied gelegen in een zone met een middelhoge trefkans (afb. 5). Deze waarde is gerelateerd aan de combinatie van bodemtype en grondwatertrap. Uit statistisch onderzoek blijkt dat bekeerdgronden met grondwatertrap III een gemiddelde dichtheid aan vindplaatsen hebben.¹⁸

Aangezien de IKAW op kaarten met een schaal van 1:50.000 is gebaseerd, kan de kaart niet op een grotere schaal gebruikt worden en is als gevolg hiervan minder bruikbaar op perceelsniveau (afb. 5). Daarom is in 2010 op basis van landschapkenmerken en bekende archeologische en historische waarden een meer verfijnde archeologische verwachtingskaart (met een schaal van 1:10.000) opgesteld voor het grondgebied van de gemeenten Renswoude en Woudenberg.¹⁹ Op deze kaart ligt het bouwvlak grotendeels in een zone waarbinnen op basis van historisch kaartmateriaal (waaronder de 'Nieuwe Kaart van den Lande van Utrecht' uit 1696 en de kadastrale minuut 1832, zie respectievelijk afb. 6 en 7) een boerderijplaats is geïdentificeerd.

In de bodem kunnen archeologische resten in de vorm van laatmiddeleeuwse en nieuwetijdse huisplaatsen met bijgebouwen en erven worden verwacht, maar ook verkavelingssloten en losse elementen als waterputten en dergelijke. Het bouwvlak van de te realiseren stal (plangebied) bevindt zich evenwel vrijwel geheel in een zone met een lage archeologische verwachting. Deze is gekoppeld aan de landschappelijke eenheden dekzandvlakten en -laagten. Voor de hogere gronden (waaronder dekzandruggen) geldt daarentegen een hoge archeologische verwachting.

Op de kaart historisch-geografische elementen van de gemeenten Renswoude en Woudenberg 1:20.000²⁰ is ten zuiden van het plangebied een 'historisch element' aangegeven. Verder bevindt zich ten noorden van het plangebied een stelling uit de periode 1940/1945. De huidige Oude Holleweg is aangegeven als een historisch lijnelement, namelijk een wegstructuur ouder dan 1600 na Chr.

¹³ Boshoven et al. 2010.

¹⁴ DLO-Staring Centrum 1997.

¹⁵ De Bakker 1966.

¹⁶ Stichting voor Bodemkartering 1966.

¹⁷ De Bakker 1966.

¹⁸ Deeben et al. 2009.

¹⁹ Boshoven et al. 2010; kaartbijlage 4.

²⁰ Boshoven et al. 2010; kaartbijlage 3.

Op de Archeologische MonumentenKaart (AMK) zijn binnen het onderzoeksgebied geen archeologische terreinen aanwezig (afb. 5).

In Archis zijn binnen het onderzoeksgebied geen waarnemingen en vondstmeldingen geregistreerd (afb. 5). Wel is een tweetal onderzoeksmeldingen gedaan.²¹ Deze hebben betrekking op het project 'engen in bodembeschermingsgebieden in de provincie Utrecht'. Het project had als doel te komen tot (aanvullende) beschermende maatregelen voor archeologisch zeer waardevolle engen die planologisch ernstig worden bedreigd.²² Engen (of esdekken of plaggendekken) zijn oude bouwlanden die vanaf de Middeleeuwen in zandgebieden zijn ontstaan. Vanaf die periode werd de vruchtbaarheid van akkers bevorderd door bemesting met onder andere plaggen vermengd met stalmest en/of stadsafval. Door langdurige bemesting ontstonden akkers met een dik humeus dek.

De engen binnen het projectgebied zijn door bureaustudie de potentiële planologische bedreigingen en eventuele bedreigingen door grondgebruik geïnventariseerd. Door middel van veldwerk is van een aantal (delen van) potentieel zeer waardevolle en planologisch ernstig bedreigde engen de actuele archeologische waarde vastgesteld. Vervolgens is van (delen van) engen die blijkens veldwerk een zeer hoge archeologische waarde hebben, nagegaan welke (aanvullende) maatregelen genomen dienen te worden om deze gronden te beschermen. Dit veldwerk bestond uit het systematisch plaatsen van boringen gecombineerd met het zeven van de opgeboorde grond.

In de meest westelijk eng binnen het onderzoeksgebied (16C) zijn onder de plaggendekken zeer natte bodems aangetroffen (met een sterk gereduceerde C-horizont).²³ Plaatselijk is de oorspronkelijke bodem verwerkt, elders blijkt de bodem te zijn afgetopt, en in de lage delen is mogelijk leem gewonnen. In geen van de boringen is archeologisch vondstmateriaal aangetroffen. Het opvallende reliëf dat aan de oppervlakte zichtbaar is, is waarschijnlijk veroorzaakt door het verschil in de dikte van het cultuurdek: in het zandoppervlak onder het plaggendek is nauwelijks sprake van hoogteverschillen. Gezien de bodemkundige kenmerken van het gebiedsdeel en het feit dat in geen van de boringen archeologisch vondstmateriaal is aangetroffen werd het gebied volgens de onderzoekers in archeologisch opzicht als weinig waardevol beschouwd. De meest oostelijk eng (16Da) is niet door middel van veldwerk onderzocht.²⁴

2.3.4 Beschrijving van de historische situatie, mogelijke verstoringen en bouwhistorische waarden

De historische situatie is op verschillende kaarten als volgt:

Bron	Jaartal	Historische situatie
Nieuwe Kaart van den Lande van Utrecht, Bernard de Roij (afb. 6)	1696	?
Kadastrale minuut (afb. 7) ²⁵	1811-32	perceel 220 (gedeeltelijk): bouwland
Topografische en Militaire Kaart van Nederland schaal 1:50.000 ²⁶	~1850	idem
Bonnekaart (afb. 8) ²⁷	1872	idem
Bonnekaart ²⁸	1897	idem
Bonnekaart ²⁹	1911	idem
Bonnekaart (afb. 9) ³⁰	1930	weiland/grasland
Topografische kaarten ³¹	1936-2015	idem

²¹ onderzoeksmeldingen 10.034 en 10.057.

²² Visscher et al. 1996.

²³ onderzoeksmelding 10.057.

²⁴ onderzoeksmelding 10.034.

²⁵ Kadaster 1811-32.

²⁶ Wolters-Noordhoff Atlasproducties 1990.

²⁷ Bureau Militaire Verkenningen 1872.

²⁸ Bureau Militaire Verkenningen 1897.

²⁹ Bureau Militaire Verkenningen 1911.

³⁰ Bureau Militaire Verkenningen 1930.

³¹ <http://www.topotijdreis.nl/>

Historie

De oudste sporen van bewoning in de Gelderse Vallei dateren uit de Prehistorie en bestaan uit bewerkt vuursteen.³² Veel archeologische vindplaatsen zijn echter vermoedelijk aangetast door recente landbouwactiviteiten en opgegaan in de bouwvoor.

Vanaf de 11^e eeuw werden de hogere dekzandruggen rondom de Luntersche Beek meer systematisch in cultuur genomen.³³ Er ontstonden geen echte dorpen, maar wel een patroon van verspreid liggende boerderijen met omringend bouwland, de zogeheten kampen.

Het plangebied maakt deel uit van een 12^e-13^e eeuwse kampontginning. Door vererving werden de kampen gesplitst en ontstonden nieuwe boerderijplaatsen. De boerderijplaats ten zuiden van het plangebied behoort tot de jongste generatie.

In de tweede helft van de 18^e eeuw werd ten oosten van het plangebied de Grebbelinie aangelegd. Dit betreft een circa 60 km lange militaire verdedigingslinie tussen de Nederrijn en het Eemmeer. De linie had als doel de opmars van vijanden uit het oosten te vertragen. De Grebbelinie was een zogenaamde waterlinie en bestond uit een samenhangend verdedigingsstelsel met forten, sluizen, inundatie- en schootsvelden. Voor dit doel werd gebruik gemaakt van de natte, moerasachtige omstandigheden in het westelijke en laagst gelegen deel van de Gelderse Vallei.

Oude kaarten

Op de oudst geraadpleegde kaart, de 'Nieuwe Kaart van den Lande van Utrecht' uit 1696 vervaardigde door Bernard de Roij is de locatie van het plangebied niet nauwkeurig te bepalen (afb. 6). De huidige Oude Holleweg en de hieraan gelegen boerderijplaatsen lijken niet aanwezig te zijn.

De oudste kadasterkaart, het minuutplan van de gemeente Renswoude uit 1811-32³⁴, geeft wel informatie over het plangebied (afb. 7). Hierop is te zien de locatie deel uitmaakt van een onbebouwd perceel. Uit de Oorspronkelijk Aanwijzende Tafel (OAT) blijkt dat dit perceel in gebruik is als bouwland. Ten zuiden hiervan bevindt zich een erf met een boerderij en een bijgebouw.

Op de Bonnekaarten uit de periode 1872-1930³⁵ verandert de situatie niet of nauwelijks (afb. 8 en 9). De boerderijplaats ten zuiden van het plangebied wordt vergezeld van de toponiem 'Kleine Vliet'. Het plangebied heeft nog altijd een agrarisch grondgebruik. Wel verandert landgebruik omstreeks 1930 van bouwland naar weiland/grasland.

Uit de topografische kaarten uit de periode 1936-2015³⁶ blijkt dat de bebouwing op het erf toeneemt. Het plangebied blijft evenwel onbebouwd. Uit de Basisregistraties adressen en gebouwen (BAG) blijkt dat de oudste nog aanwezige bebouwing uit 1940 stamt.³⁷

2.4 Gespecificeerde verwachting en conclusie

De eerste, voor het bureauonderzoek opgestelde onderzoeksvraag "*Zijn mogelijk archeologische waarden in het plangebied aanwezig, en zo ja, wat is de specifieke archeologische verwachting?*" kan als volgt worden beantwoord:

Het plangebied is gelegen in een dekzandvlakte, ten zuiden van de Luntersche Beek. De bodem bestaat naar verwachting uit voor natte omstandigheden kenmerkende beekerdgronden. Voor dekzandvlakten geldt dat zij in het verleden ongeschikt of minder geschikt waren voor bewoning. De kans op het aantreffen van archeologische resten is daarom zeer klein. Het ontbreken van archeologische waarnemingen in het gebied lijkt deze hypothese te bevestigen.

³² Blijdenstijn 2005.

³³ ibid.

³⁴ Kadaster 1811-32.

³⁵ Bureau Militaire Verkenningen 1872, 1897, 1911, 1930.

³⁶ <http://www.topotijdreis.nl/>

³⁷ <http://code.waag.org/buildings/#52.0667,5.5126,16>

In de 18^e of begin 19^e eeuw werd de voorloper van de huidige Oude Holleweg aangelegd. Langs deze weg verschenen verschillende boerderijplaatsen, waaronder 'Kleine Vliet' ten zuiden van het plangebied. In de periferie van boerderijplaatsen moet rekening worden gehouden met bijgebouwen, erven, verkavelingssloten en losse elementen als waterputten en dergelijke. Op grond van oude kaarten, waarop het plangebied enkel een agrarisch grondgebruik kent, lijkt de aanwezigheid van dergelijke resten niet evenwel waarschijnlijk.

De beantwoording van de overige onderzoeksvragen is als volgt:

- *Is het plangebied voldoende onderzocht en zo nee, welke vorm van nader archeologisch onderzoek kan worden geadviseerd?*

In het plangebied wordt geen nader onderzoek noodzakelijk geacht.

3 Aanbeveling

ADC ArcheoProjecten adviseert om het terrein vrij te geven voor de voorgenomen ontwikkeling. Het is echter niet volledig uit te sluiten dat binnen het onderzochte gebied toch nog archeologische resten voorkomen. Het verdient daarom aanbeveling om de uitvoerder van het grondwerk te wijzen op de plicht archeologische vondsten te melden bij de bevoegde overheid, zoals aangegeven in artikel 53 van de Monumentenwet.

Wij wijzen u erop dat de bevoegde overheid op basis van dit rapport een selectiebesluit neemt. De mogelijkheid bestaat dat dit selectiebesluit afwijkt van het door ons opgestelde advies.

Literatuur

- Bakker, H. de**, 1966: *De subgroepen van het systeem van bodemclassificatie voor Nederland*. In: Boor en Spade XV p. 25-41. Wageningen.
- Berendsen, H.J.A.**, 2004: *De vorming van het land. Inleiding in de geologie en geomorfologie*. Assen. Landschappelijk Nederland. Fysische geografie van Nederland. Assen.
- Berendsen, H.J.A.**, 2008: *Landschappelijk Nederland. Fysische geografie van Nederland*. Assen.
- Blijdenstijn, R.**, 2005: *Tastbare Tijd. Cultuurhistorische atlas van de provincie Utrecht*. Amsterdam.
- Bosch, J.H.A.**, 2005: *Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode, Versie 5.2*. Utrecht (TNO-rapport NITG 05-043-A).
- Boshoven, E.H., G.H. de Boer & D. Bekius**, 2010: *Gemeenten Renswoude en Woudenberg; een archeologische verwachtings- en beleidsadvieskaart. RAAP rapport 2117*. Weesp.
- Bureau Militaire Verkenningen**, 1872, 1897, 1911 en 1930: *Scherpenzeel, blad 448, 1:25.000*.
- Deeben, J.H.C.**, 2009: *Handleiding voor de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden derde generatie. Toelichting op de Globale Archeologische Kaart van het Continentale Plat. Toelichting bij de kaart van Hoog Nederland met afgedekte pleistocene sedimenten*. Amersfoort.
- DLO-Staring Centrum**, 1997: *Bodemkaart van Nederland schaal 1:50.000. Kaartblad 32 Oost Amersfoort (herziene uitgave)*. Wageningen.
- Kadaster**, 1811-32: *Oorspronkelijke aanwijzende tafel de grondeigenaren en der ongebouwde en gebouwde vaste eigendommen, Renswoude, Utrecht, sectie B, blad 01*.
- Normalisatie-Instituut, Nederlands**, 1989: *Geotechniek, classificatie van onverharde grondmonsters NEN 5104*. Delft.
- SIKB**, 2013: *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA) Landbodems*. Gouda.
- Stichting voor Bodemkartering**, 1966: *Bodemkaart van Nederland schaal 1:50.000. Toelichting bij de kaartbladen 26 West Harderwijk en 32 West Amersfoort*. Wageningen.
- Stichting voor Bodemkartering & Rijks Geologische Dienst**, 1982: *Geomorfologische Kaart van Nederland schaal 1:50.000. Kaartblad 32 West en Oost Amersfoort (herziene uitgave)*. Wageningen.
- TNO**, 2006: *Geologische overzichtskaart van Nederland, schaal 1:600.000*. Utrecht.
- TNO**, 2011: *Lithostratigrafische Nomenclator van de Ondiepe Ondergrond, versie 2011*.

- Visscher, H.C.J., E. Graafstal, S. Wentink, Chr. de Bont, G.H.P. Dirkx & Th. Spek**, 1996: *Engen in bodembeschermingsgebieden in de provincie Utrecht. Inventarisatie, bedreiging en bescherming van oude landbouwgronden met archeologische waarde*. RAAP-rapport 117. Amsterdam.
- Wolters-Noordhoff, Atlasproducties**, 1990: *Grote Historische Atlas van Nederland, deel 1 West-Nederland 1839-1859*. Groningen.

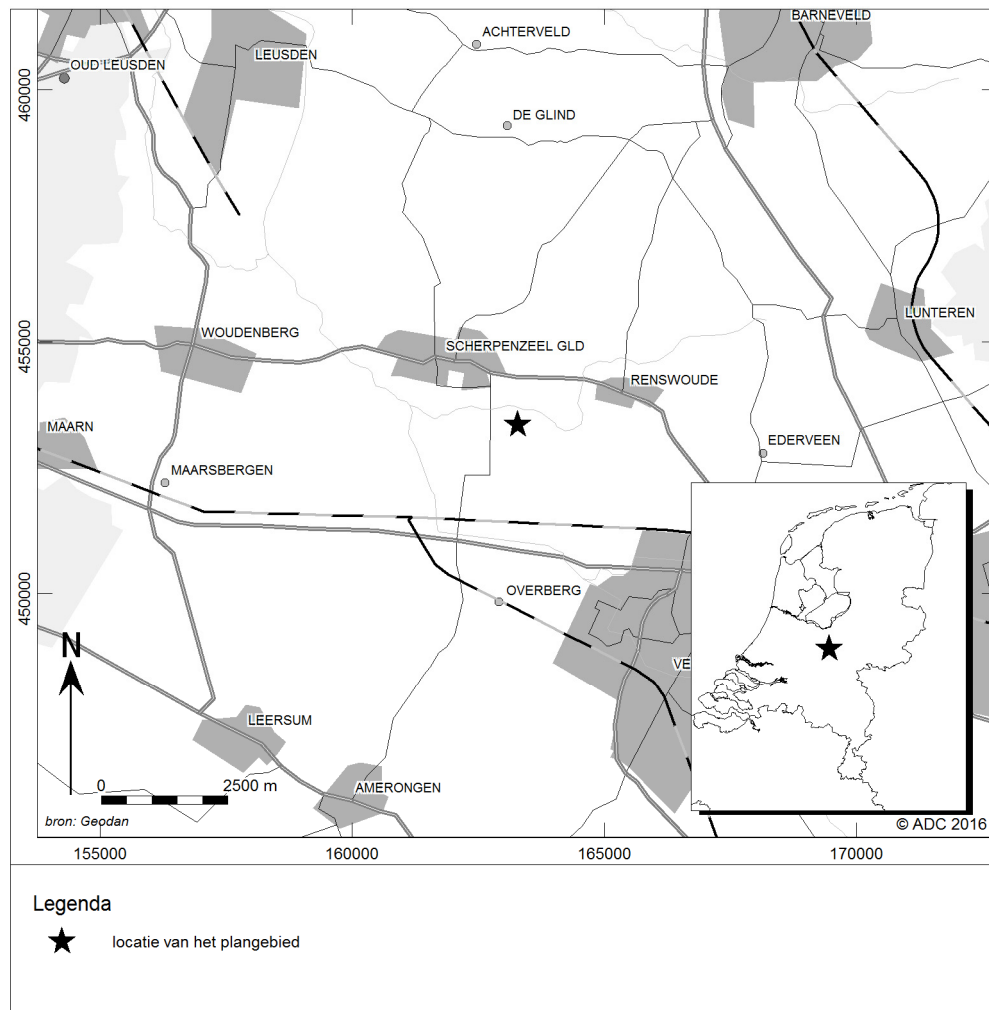
Geraadpleegde websites

<http://code.waag.org/buildings/#52.0667,5.5126,16>
<http://objects.library.uu.nl/reader/index.php?obj=1874-249182&lan=en#page//98/15/72/98157271597383151294511064783805227493.jpg/mode/1up>
<https://easy.dans.knaw.nl>
<http://www.ahn.nl/pagina/viewer.html>
<http://www.topotijdreis.nl/>

Lijst van afbeeldingen en tabellen

- Afb. 1 Locatie van het plangebied
Afb. 2 Detailkaart van het plangebied
Afb. 3 Plangebied geprojecteerd op een uitsnede van de archeologische beleidskaart van de gemeenten Renswoude en Scherpenzeel
Afb. 4 Toekomstige situatie na de uitbreiding van het bouwblok
Afb. 5 Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden en ARCHIS-meldingen
Afb. 6 Mogelijke ligging van het plangebied op een uitsnede van de Nieuwe Kaart van den Lande van Utrecht uit 1696 vervaardigd door Bernard de Roij
Afb. 7 Globale ligging van het plangebied op het minuutplan van de gemeente Renswoude (1811-32. Het noorden is rechts.)
Afb. 8 Plangebied geprojecteerd op de Bonnekaart van 1872.
Afb. 9 Plangebied geprojecteerd op de Bonnekaart van 1930.

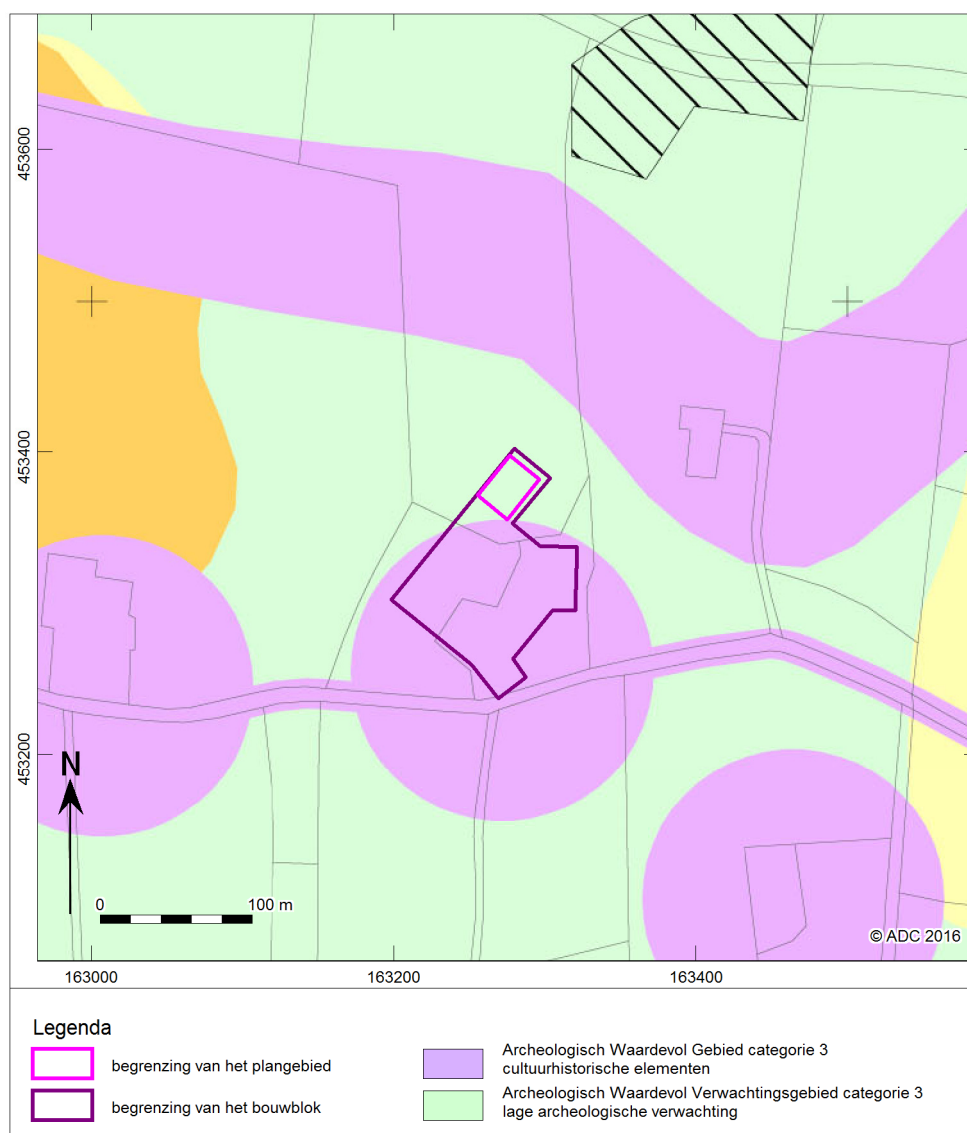
Tabel 1. Overzicht van de verschillende (pre)historische perioden.

Afb. 1 Locatie van het plangebied

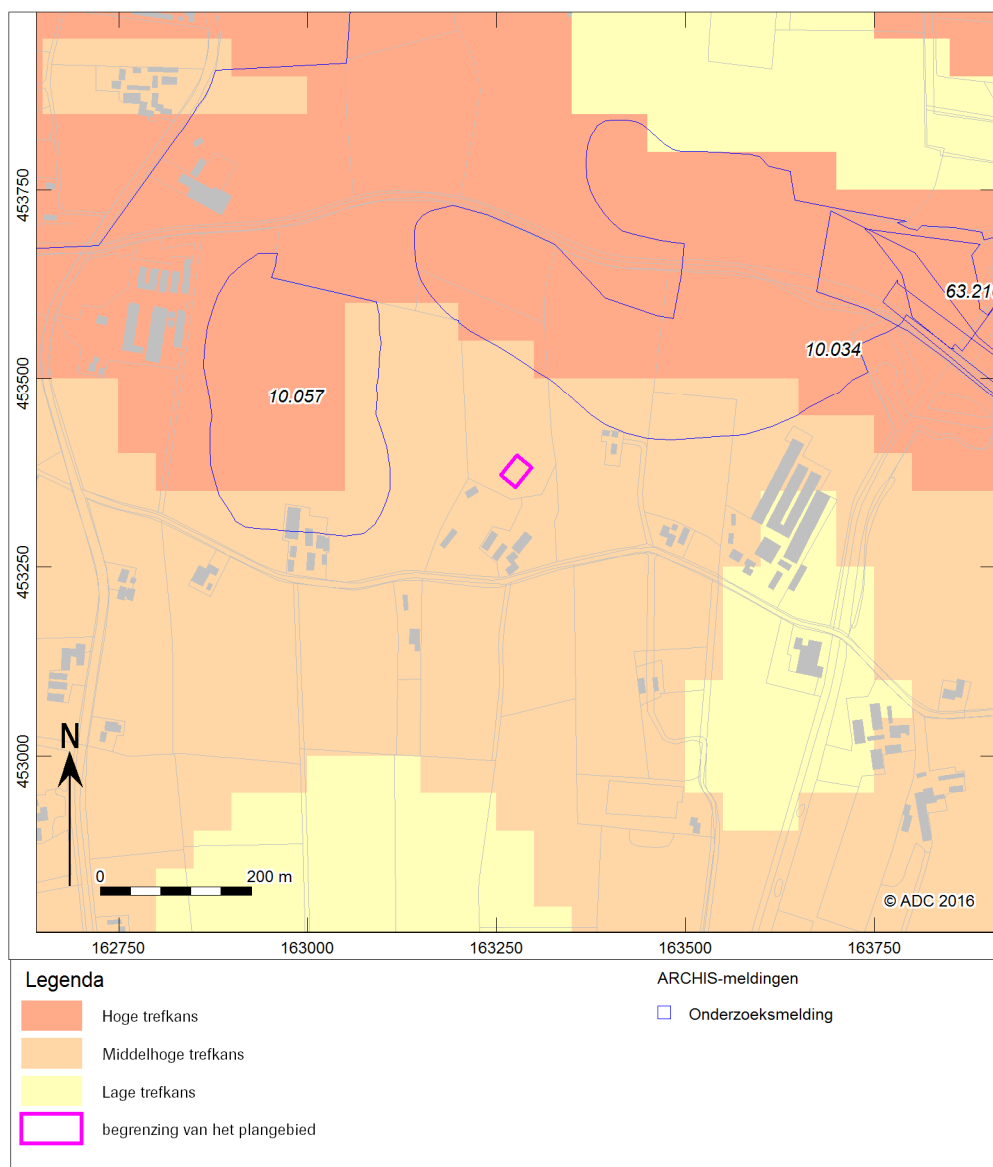
Afb. 2 Detailkaart van het plangebied

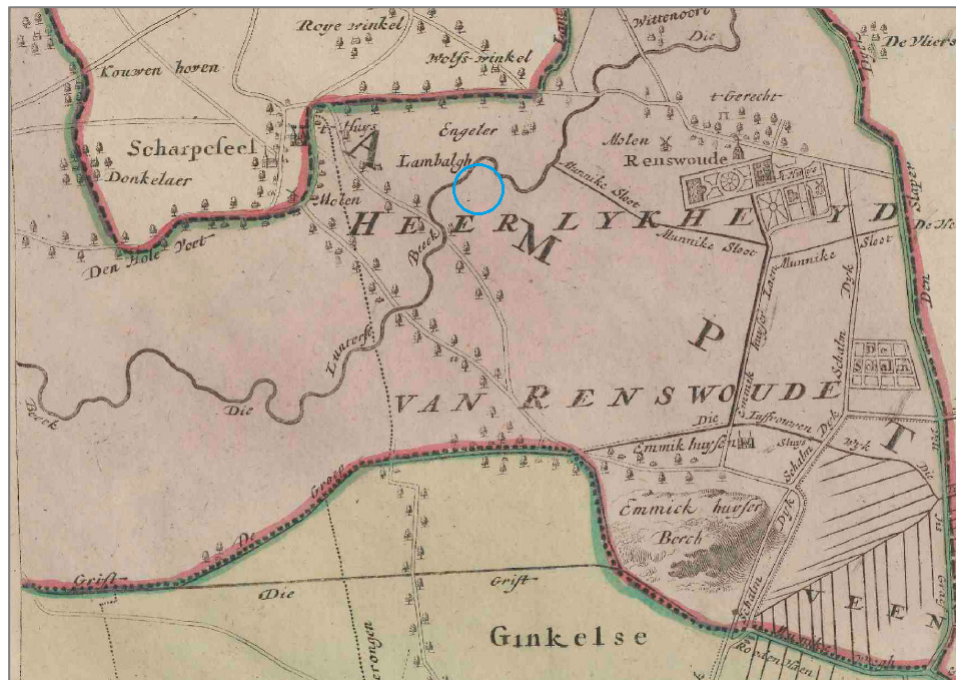
Afb. 3 Plangebied geprojecteerd op een uitsnede van de archeologische beleidskaart van de gemeenten Renswoude en Scherpenzeel

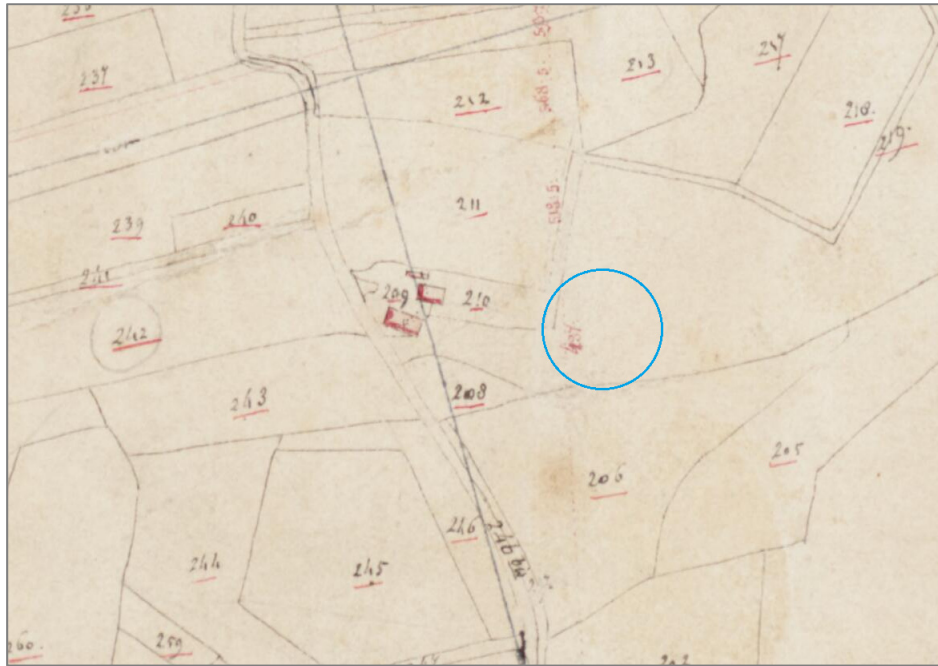
Afb. 4 Toekomstige situatie na de uitbreiding van het bouwblok

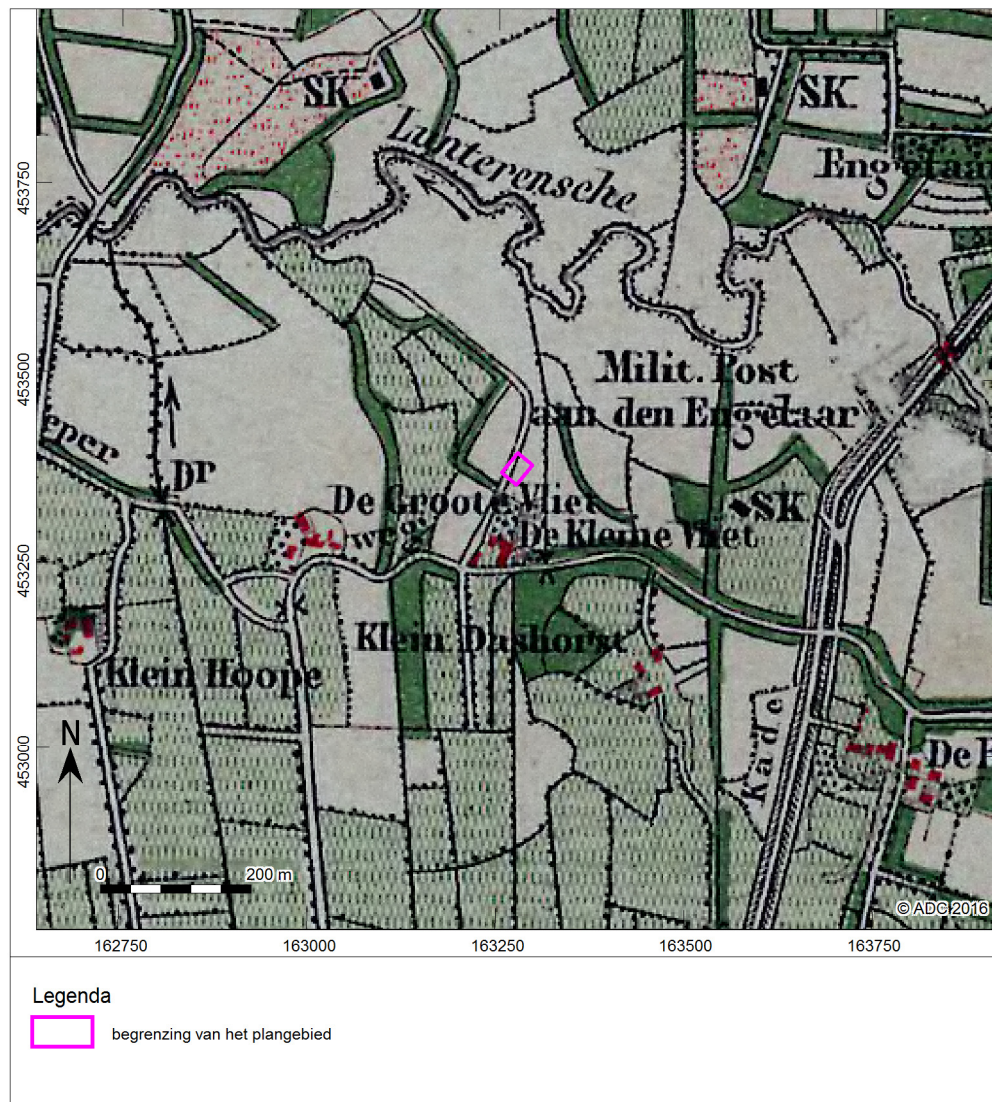
Afb. 5 Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden en ARCHIS-meldingen

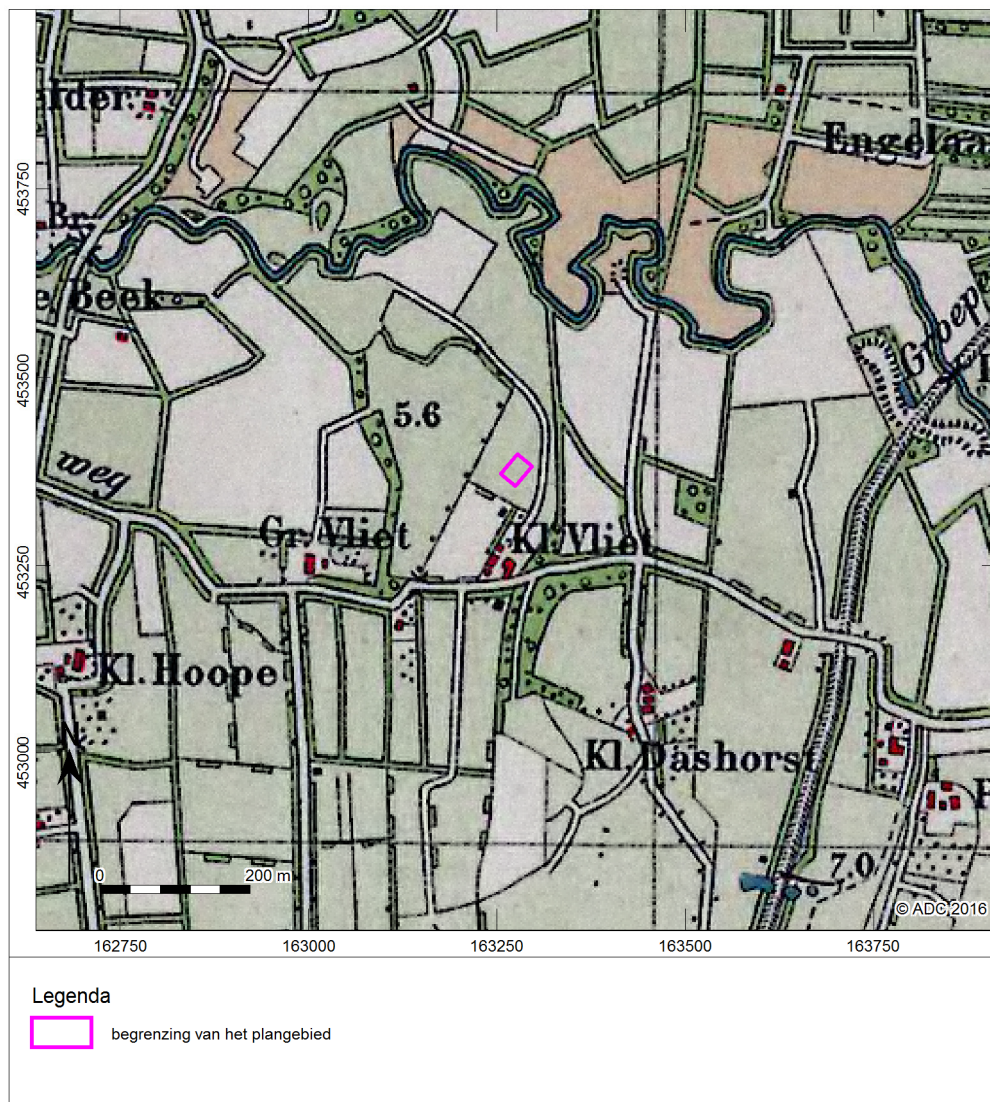
Afb. 6 Mogelijke ligging van het plangebied op een uitsnede van de Nieuwe Kaart van den Lande van Utrecht uit 1696 vervaardigd door Bernard de Roij

Afb. 7 Globale ligging van het plangebied op het minuutplan van de gemeente Renswoude (1811-32. Het noorden is rechts)

Afb. 8 Plangebied geprojecteerd op de Bonnekaart van 1872.

Afb. 9 Plangebied geprojecteerd op de Bonnekaart van 1930.